

Λεκτικές πράξεις

1. — Πάω στοίχημα ότι θα βρέχει το απόγευμα — Πάει / Μέσα / Έγινε / Μπα! / Μάλλον / Εγώ δεν είμαι τόσο σίγουρος / Συμφωνώ.
2. Σου δίνω το λόγο μου. Υπόσχομαι. Ορκίζομαι.
3. Ζητώ συγγνώμη / «Απολογούμαι» (κυπρ.).
4. Διαμαρτύρομαι, κ. Πρόεδρε!
5. α. Καταδικάζεσαι σε ...
β. Απολύεσαι.
6. Λύεται η συνεδρίαση. Συμβουλευέσθε να μην ... Παρακαλείσθε όπως ...
7. Σπύρο! Ε! Ρε! Κάνεις λίγο πιο κει, σε παρακαλώ; Μπορείς να πας λίγο πιο κει; Πας λίγο πιο κει; Εκεί θα κάτσεις; Νομίζω μπορείς να πας πιο κει. Μπορείς να ξεκουνηθείς λίγο; Μπαίνεις μπροστά μου. Στέκεσαι μπροστά στην τηλεόραση. Πήγαινε πιο κει, παιδάκι μου! Πρέπει να μπαίνεις συνέχεια μπροστά μου; Ωραία κάθησες! You'd make a better door than a window.
8. — Σε προειδοποιώ: δεν θα έχει καλό τέλος αυτή η ιστορία. — Απειλή είναι αυτό; / Με απειλείς;

Λεκτική/Γλωσσική πράξη (κατά τον J. L. Austin)

- α. locutionary act – *λεκτικό ενέργημα* («εκφώνηση»),
- β. illocutionary act – *ελλεκτικό* (ή «προσλεκτικό») *ενέργημα* (κυρίως «λεκτική πράξη»),
- γ. perlocutionary act – *διαλεκτικό* (ή «απο-λεκτικό») *ενέργημα*

Συνθήκες επιτυχίας των λεκτικών πράξεων (κατά τον J. Searle) Σύγκριση υπόσχεσης-προειδοποίησης:

Γενικές συνθήκες:

καταλαβαίνω τη γλώσσα που χρησιμοποιείται, δεν προσποιούμαι/υποκρίνομαι κλπ.

Συνθήκες περιεχομένου:

Υπόσχεση/Προειδοποίηση: το περιεχόμενο αφορά κάποιο μελλοντικό συμβάν

Υπόσχεση: το μελλοντικό αυτό συμβάν θα εκτελεστεί από τον ομιλητή

Προπαρασκευαστικές συνθήκες:

Υπόσχεση: α) το συμβάν δεν θα γίνει από μόνο του και β) θα έχει επωφελή επίδραση

Προειδοποίηση: α) δεν είναι σαφές αν ο ακροατής ξέρει ότι το συμβάν θα πραγματοποιηθεί, β) ο ομιλητής ξέρει/νομίζει ότι το συμβάν θα πραγματοποιηθεί, γ) το συμβάν δεν θα έχει επωφελή επίδραση

Συνθήκη ειλικρινείας:

Υπόσχεση: ο ομιλητής έχει την αγαθή πρόθεση να φέρει εις πέρας το μελλοντικό συμβάν

Προειδοποίηση: ο ομιλητής πιστεύει ότι το μελλοντικό συμβάν θα πραγματοποιηθεί και ότι δεν θα έχει επωφελή αποτελέσματα.

Ουσιώδης συνθήκη:

Υπόσχεση: ο ομιλητής δεσμεύεται (για το περιεχόμενο της λεκτικής του πράξης)

Προειδοποίηση: ο ομιλητής δηλώνει κάτι /πληροφορεί.

Ταξινόμηση των λεκτικών πράξεων (κατά τον Searle)

Τα επιτελεστικά ρήματα ανήκουν σε πέντε – και πέντε μόνον, κατά τον Searle – κατηγορίες:

1. **Αποφαντικά/Βεβαιωτικά** (representatives/assertives): αποφαίνομαι ότι, συμπεραίνω ότι, ισχυρίζομαι ότι, είμαι της άποψης να, ...
2. **Κατευθυντικά** (directives): απαιτώ να, (σου) ζητώ να, (σε) διατάζω να, ...
3. **Εκφραστικά** (expressives): (σ') ευχαριστώ, (σου) ζητώ συγγνώμη, (σε) καλωσορίζω, (σας) συγχαίρω για, ...

4. **Δεσμευτικά** (commissives): (σου) υπόσχομαι να, προσφέρομαι να, δέχομαι να, στοιχηματίζω ότι, ...
5. **Κηρυκτικά** (declaratives): απο-/κηρύσσω, βαπτίζω, (σε) απολύω / απολύεσαι, ...

Είδος λεκτικής πράξης	Σχέση λόγου-πραγμάτων	Ουσιώδης συνθήκη
<i>Κηρυκτική</i>	κόσμος → λέξεις λέξεις → κόσμος	ο ομ. προκαλεί X (αιτία)
<i>Αποφαντική</i>	λέξεις → κόσμος	ο ομ. πιστεύει ότι X (δοξασία)
<i>Εκφραστική</i>	λέξεις → κόσμος	ο ομ. αισθάνεται ότι X (αίσθημα)
<i>Κατευθυντική</i>	κόσμος → λέξεις	ο ομ. θέλει να X (βούληση/επιθυμία)
<i>Δεσμευτική</i>	κόσμος → λέξεις	ο ομ. προτίθεται να X (πρόθεση/σκοπιμότητα)

Προσοχή: τα επιτελεστικά ρήματα πρέπει να διακρίνονται από τα «προτασιακά ρήματα» («ρήματα προτασιακής στάσης»), ορισμένα εκ των οποίων ενδέχεται να εκφράζουν ουσιώδεις συνθήκες των επιτελεστικών, λ.χ. τα «νομίζω», «πιστεύω» κ.ά. «δοξαστικά» εκφράζουν ου. συνθήκες των αποφαντικών, αλλά δεν είναι τα ίδια επιτελεστικά: τα «χαίρομαι», «λυπώμαι» κ.ά. εκφράζουν ου. συνθήκες των εκφραστικών, αλλά τα ίδια δεν είναι απαραίτητος επιτελεστικά κ.ο.κ.

Έμμεσες/Πλάγιες κατευθυντικές πράξεις (Searle)

Μια έμμεση (ως προς τη σχέση δομής-λειτουργίας) *κατευθυντική* πράξη X εκτελείται από τον ομιλητή

1. ρωτώντας εάν / δηλώνοντας ότι ισχύει η προκαταρκτική συνθήκη σχετικά με την ικανότητα του ακροατή να κάνει X
2. ρωτώντας εάν / δηλώνοντας ότι ισχύει η συνθήκη περιεχομένου
3. δηλώνοντας ότι (αλλ' όχι ρωτώντας εάν) ισχύει η συνθήκη ειλικρινείας
4. ρωτώντας εάν / δηλώνοντας ότι ισχύουν (γενικοί λόγοι) για την εκτέλεση της πράξης X.

Παραδείγματα:

1. Θα μπορούσατε να κάνετε λιγάκι ησυχία;	Μπορείτε να πηγαίνετε τώρα.
2. Δε θα φας πρωινό;	Εφεξής θα έρχεστε με γραβάτα
3. —	Θα ήθελα να μείνω λίγο μόνος μου
4. Γιατί όχι-X;	Μη μας δουν μαζί.

Άσκηση. Με βάση το υπόδειγμα ανάλυσης των έμμεσων κατευθυντικών πράξεων, δώστε παραδείγματα, από την καθημερινή συνομιλία, έμμεσων *δεσμευτικών* πράξεων. Μπορεί να σας βοηθήσει ο παρακάτω πίνακας:

	<i>Κατευθυντική</i>	<i>Δεσμευτική</i>
<i>Προπαρασκευαστική συνθήκη</i>	ο ακρ. μπορεί να X	ο ομ. μπορεί να X
<i>Συνθήκη ειλικρινείας</i>	ο ομ. θέλει να X	ο ακρ. θέλει ο ομ. να X & ο ομ. προτίθεται να X
<i>Συνθήκη περιεχομένου</i>	X[μελλ., ακρ.]	X[μελλ., ομ.]
<i>Ουσιώδης συνθήκη</i>	προσπάθεια του ομ. να κάνει X X ο ακρ.	δέσμευση του ομ. να κάνει X

Θα μπορούσατε να συνεχίσετε αυτή την άσκηση με άλλες κατηγορίες λεκτικών πράξεων; Ποιες αλλαγές χρειάζονται στο υπόδειγμα ανάλυσης; Ποιες οι ιδιαιτερότητες, ως προς την έμμεσότητα, των κηρυκτικών, των αποφαντικών και των εκφραστικών; Παρουσιάστε παραδείγματα λεκτικών πράξεων της μιας κατηγορίας που να εκφράζονται πλαγίως ως πράξεις μιας άλλης. Είναι όλοι οι συνδυασμοί δυνατοί; Ποιοι είναι οι πιθανοί περιορισμοί;